

2024 metų prieglobsčio padėties ataskaita

Santrauka

2024 m. prieglobsčio padėties ataskaita

Prieglobsčio padėties Europos Sąjungoje
metinė ataskaita

SANTRAUKA

2024 m. birželio mėn.

© Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), 2024

Nei Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), nei bet kuris EUAA vardu veikiantis asmuo neatsako už tai, kaip gali būti panaudota šiame leidinyje pateikta informacija.

Viršelio nuotrauka: iStock/[Halfpoint](#)

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2024

PDF BZ-AH-24-001-LT-N ISBN 978-92-9403-971-2 ISSN 2600-3058 doi: 10.2847/290604

Atgaminti leidžiama nurodžius šaltinį. Naudoti arba atgaminti nuotraukas ar kitą medžiagą, kurių autorių teisės nepriklauso EUAA, galima tik gavus teisių turėtojų leidimą.

Pratarmė

Pirmą kartą nuo bendros Europos prieglobsčio sistemos (BEPS) sukūrimo Europai teko padėti tokiam dideliame apsaugos prašančių asmenų skaičiui. 2023 m. prieglobsčio prašymų skaičius pasiekė 2015–2016 m. pabėgėlių krizės laikų rodiklius. Tačiau iš tikrųjų šalys apsaugą suteikė kur kas didesniai kiekiui žmonių, nes, neskaitant daugiau kaip 1,1 milijonų 2023 m. užregistruotų prieglobsčio prašytojų, nuo Rusijos invazijos pradžios užregistruota per 4,3 mln. laikinosios apsaugos gavėjų.

Šiomis aplinkybėmis naujo migracijos ir prieglobsčio pakto priėmimas buvo svarbus žingsnis plėtojant unikalį tarpvalstybinę ES prieglobsčio sistemą. Šią sėkmę lėmė politinė valia, lankstumas ir didelis techninis įdirbis, leidęs iki smulkmenų išstobulinti šią sudėtingą sistemą. Paktas labai padės derinti praktiką ir sudaryti sąlygas ES+ šalims susidoroti su dideliu prieglobsčio prašytojų skaičiumi.

Tačiau kalbėkime atvirai – artimiausiais metais valstybėms narėms prireiks išvermės. Teks išnagrinėti susikaupusias bylas, susitvarkyti su didėjančiu gaunamų prašymų skaičiumi ir rūpintis apsaugos prašytojų apgyvendinimu. Kartu valdžios institucijos turės pertvarkyti savo prieglobsčio ir priėmimo sistemas, kad jos atitiktų pakte nustatytas bendras procedūras. Akivaizdu, kad tam reikės papildomų išteklių ir išsamių nacionalinių įgyvendinimo planų.

Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA), jau dvejus metus veiklą vykdanči pagal išplėstus įgaliojimus, ir 2023 m. Europoje buvo svarbi tarptautinės apsaugos srities veikėja, teikianti sau lygių neturinčią operatyvinę, techninę ir mokomąją paramą. Prasidėjus svarbių Europos prieglobsčio sistemos pokyčių metų, gerai aprūpinta ES prieglobsčio agentūra ir toliau padės derinti valstybių narių praktiką, plėsti kompetenciją ir daryti Europą pajėgesnę teikti apsaugos sprendimus.

Nina Gregori
Vykdomoji direktorė
Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra

Turinys

Turinys	5
Ižanga	6
1. Pasauliniai prieglobsčio srities įvykiai 2023 m.	7
2. Svarbiausi 2023 m. prieglobsčio srities įvykiai Europos Sąjungoje	8
3. Bendros Europos prieglobsčio sistemos veikimas	9
1 langelis. Laikinoji apsauga perkeltiesiems asmenims iš Ukrainos	9
3.1. Galimybė naudotis procedūra	10
3.2. Dublino sistema.....	12
3.3. Specialios procedūros apsaugos poreikiams įvertinti	13
3.4. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimas pirmojoje instancijoje	14
3.5. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimas antrojoje ar aukštesnėje instancijoje	15
3.6. Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas	16
3.7. Prašytojų ir buvusių prašytojų sulaikymo aspektai	17
3.8. Galimybė gauti informaciją.....	17
3.9. Teisinė pagalba ir atstovavimas	18
3.10. Vertimo žodžiu paslaugos	18
3.11. Informacija apie kilmės šalį.....	19
3.12. Bepilietybė prieglobsčio srityje	19
3.13. Apsaugos pobūdis	20
3.14. Perkėlimas į ES ir humanitarinis priėmimas.....	21
4. Prieglobsčio prašantys vaikai ir specialiųjų poreikių turintys asmenys	22
5. EUAA parama 2023 m.	24
Baigiamosios pastabos	26

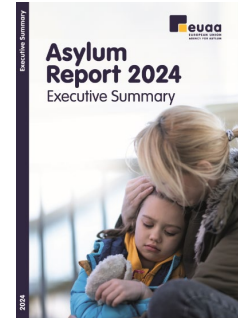
Įžanga

2024 m. prieglobsčio padėties ataskaitos santrauka. Prieglobsčio padėties Europos Sąjungoje metinėje ataskaitoje apibendrinami pagrindinėje ataskaitoje išsamiai aprašomi svarbiausi įvykiai tarptautinės apsaugos srityje.

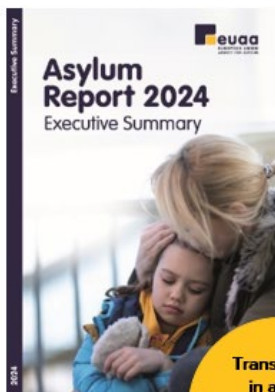
Santrauka parengta 30 kalbų – visomis ES kalbomis ir albanų, arabų, makedonų, rusų, serbų, turkų ir ukrainiečių.

Pagrindinėje ataskaitoje pateiktą informaciją galima filtruoti pasitelkus įvairias patogias naudoti priemones:

- Nacionalinės prieglobsčio informacijos duomenų bazėje kaupiama informacija apie teisėkūros, institucinius ir politinius procesus, kurie aprašomi ataskaitoje. Naujos informacijos galima ieškoti pagal šalį, temą, metus ir naujienos rūšį. Informacija taip pat apibendrinama ir išdėstoma lentelėje pagal šalį ir teminę sritį PDF dokumente.
- Ataskaitoje supažindinama su naujais teismų sprendimais, atrinktais iš EUAA teismų praktikos duomenų bazės. Tekste pateikti saitai skaitytoją nuves prie konkrečių bylų duomenų bazėje.
- Šaltiniai, kuriais remtasi rengiant prieglobsčio padėties ataskaitą, nurodyti nuorodų sąrašė ataskaitos pabaigoje. Juos taip pat galima rasti atskirame išsamiaame 2024 m. prieglobsčio šaltinių sąrašė, kuriame jie suskirstyti pagal šaltinių rūšis. Skaitytojai iškart mato, kas yra šaltinio autorius – Europos institucijos ir agentūros, tarptautinės organizacijos, nacionalinės valdžios institucijos, pilietinės visuomenės organizacijos, analitiniai centrai ar akademinė bendruomenė.

Additional resources to the Asylum Report 2024

Translations
in all EU
languages
and 7 non-EU
languages

1. Pasauliniai prieglobsčio srities įvykiai 2023 m.

2023 m., žmonių, kuriems reikėjo apsaugos, skaičius toliau augo, tačiau įvykių, kurie apsaugos poreikio augimą būtų paskatinę taip, kaip Rusijos invazija į Ukrainą, Talibano valdžios perėmimas Afganistane ar COVID-19 pandemija, nebuvo. Vis dėlto šių krizių poveikis nesiliovė ir 2023 m., kai kilo naujų ir tebesitęsė ankstesni konfliktai ir susidurta su stichinėmis nelaimėmis, geopolitiniais neramumais, smurtu ir persekiojimu, dėl kurių milijonai žmonių buvo priversti palikti savo namus.

2023 m. savo gyvenamąją vietą palikti turėjusių žmonių buvo kaip niekada daug – daugiau nei 114 milijonai. Daugiausia tai buvo žmonės iš Afganistano, Kongo Demokratinės Respublikos, Lotynų Amerikos ir Karibų jūros regiono šalių, Mianmaro, Somalio, Sudano ir Ukrainos. Konflikto eskalacija Gazos Ruože 2023 m. spalio mėn. ir jo sukelta humanitarinė krizė drastiškai padidino apsaugos poreikių mastą regione.

Padėčiai paaštrėjus, tarptautinė bendruomenė toliau ieškojo sprendimų, kaip padėti žmonėms, kuriems reikia apsaugos – dažnai bendras pastangas dėjo įvairūs suinteresuotieji subjektai ir į sprendimų priėmimo procesą įsitraukdavo patys įvairiausi dalyviai. Puikus tokios iniciatyvos pavyzdys – 2023 m. gruodžio mėn. antrajame Pasauliniame pabėgėlių forume priimtas įsipareigojimas. Vyriausybės, tarptautiniai subjektai, privatusis sektorius ir pilietinės visuomenės organizacijos įsipareigojo skirti daugiau kaip 2,2 mlrd. JAV dolerių konkrečioms politinėms priemonėms ir programoms, skirtoms perkeltiesiems žmonėms ir pabėgėlius priimančioms šalims remti, ir iki 2030 m. perkelti 1 mln. pabėgėlių ir padėti dar 3 mln. žmonių teikiant paramą bendruomenėms.

Diskusijose tarptautinės apsaugos klausimais ir toliau daug kalbėta apie klimato kaitą ir kaip ji skatina žmonių perkėlimo procesus, taip pat apie klimato kaitos poveikį pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms. Netilo diskusijos apie prieglobsčio prašančius asmenis be pilietybės ir bepilietybės ir apsaugos poreikių sąveiką.

Tarptautinei bendruomenei toliau sprendžiant sudėtingus nuolat besikeičiančių perkėlimo modelių aspektus, pastaraisiais metais tarptautinės apsaugos diskurse ir praktikoje vis labiau ryškėja suvokimas, kad priverstinis gyventojų perkėlimas yra ne tik humanitarinis rūpestis, bet ir vystymąsi veikianti problema. Dauguma pabėgėlių visame pasaulyje ne tik kilę iš nestabilios aplinkos, bet ir bėga į tokią aplinką – daugiau nei tris ketvirtadalius perkeltų asmenų pasaulyje priima mažų ir vidutinių pajamų šalys. Pastaraisiais metais tarptautinės bendruomenės pastangose ryškėjantis humanitarinės pagalbos, vystymosi ir taikos sąsajų metodas reikalauja, kad išvien plačiai veiktų įvairūs subjektai, įskaitant įmones, finansų įstaigas ir pilietinės visuomenės organizacijas, kad pasitelkiant jų kompetenciją būtų pasiekti vystymosi tikslai.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-1-global-developments-field-asylum-2023>

2. Svarbiausi 2023 m. prieglobsčio srities įvykiai Europos Sąjungoje

2023 m. gruodžio mėn. Europos Parlamentas ir Taryba pasiekė politinį susitarimą dėl pagrindinių migracijos ir prieglobsčio pakte numatytų teisėkūros priemonių. Šis svarbus bendros Europos prieglobsčio sistemos (BEPS) pertvarkymo žingsnis leis baigti rengti priemones, užtikrinsiančias veiksmingos ir modernios migracijos ir prieglobsčio sistemos atsiradimą Europoje.

2023 m. ES toliau stengėsi švelninti pragaištingus Rusijos agresijos prieš Ukrainą padarinius, kartu skatindama glaudesnę tarptautinių subjektų bendradarbiavimą ir įgyvendindama priemones Ukrainos atsigavimui, atstatymui ir modernizavimui remti. Laikinosios apsaugos pratęsimas iki 2025 m. kovo mėn. milijonams gavėjų suteikė daugiau aiškumo ir stabilumo. Dar kartą patvirtindama ilgalaikį Europos įsipareigojimą užtikrinti taiką, saugumą ir gerovę regione, 2023 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba, remdamasi Europos Komisijos rekomendacija, nusprendė pradėti stojimo derybas su Ukraina.

Spaudimas prie ES išorės sienų išliko – užfiksuotas didžiausias neteisėtų sienos kirtimų skaičius nuo 2016 m. FRONTEX surinktais duomenimis, nustatyta 385 000 neteisėto ES išorės sienos kirtimo atvejų, t. y. 18 proc. daugiau nei 2022 m. Siekdama spręsti šią problemą, ES pradėjo įgyvendinti veiksmingo išorės sienų valdymo iniciatyvas – tobulino Europos integruoto sienų valdymo sistemą, atnaujino esamas informacines sistemas užtikrindama jų sąveikumą ir bendradarbiavo su pagrindinėmis šalimis partnerėmis visuose migracijos maršrutuose.

Siekdama papildyti du 2022 m. veiksmų planus dėl centrinės Viduržemio jūros regiono dalies ir Vakarų Balkanų maršrutų, Europos Komisija pateikė dar du 2023 m. veiksmų planus – dėl vakarinės Viduržemio jūros regiono dalies ir Atlanto vandenyno ir dėl rytinės Viduržemio jūros regiono dalies maršrutų. Pripažindama, kad maždaug 90 proc. neteisėtai ES išorės sienas kertančių asmenų tai daro neteisėtų gabentojų padedami, 2023 m. lapkričio mėn. Europos Komisija pateikė pasiūlymus dėl naujų teisės aktų, kuriais siekiama užkirsti kelią neteisėtam migrantų gabenimui.

Siekdama skatinti apsaugą užtikrinančius sprendimus visame pasaulyje, ES tęsė visapusišką ir abipusiai naudingą bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis. Veikla, vykdoma pagal ES migracijos ir prieglobsčio politikos išorės aspektą, apėmė pastangas šalinti pagrindines neteisėtos migracijos priežastis; teisėtų būdų gauti apsaugą Europoje užtikrinimą; kitose pasaulio dalyse taikomų apsaugos sprendimų rėmimą; kovą su neteisėtų žmonių gabentojų tinklais ir bendradarbiavimą su šalimis partnerėmis migracijos ir sienų valdymo srityje.

Siekdamas užtikrinti suderintą ES teisės aiškinimą ir taikymą, 2023 m. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (ESTT) priėmė daugiau nei **20 sprendimų ir nutarčių**, kuriuose buvo aiškinamos įvairios BEPS nuostatos, pavyzdžiui, susijusios su galimybe pasinaudoti prieglobsčio procedūra, Dublino procedūra, veiksminga teisine gynyba taikant paspartintas procedūras ir šeimos susijungimu.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-2-major-developments-asylum-european-union-2023>

3. Bendros Europos prieglobsčio sistemos veikimas

Atsižvelgdamos į smarkiai didėjantį asmenų, kuriems reikalinga apsauga, skaičių Europoje, ir savo galimybių ribas pasiekusias nacionalines priėmimo sistemas, ES+ šalys 2023 m. ėmėsi teisėkūros, politikos ir praktinių iniciatyvų nestabiliai padėčiai suvaldyti. Tuo pat metu pilietinės visuomenės organizacijos, UNHCR ir kitos tarptautinės organizacijos išreiškė susirūpinimą dėl kai kurių nacionalinių prieglobsčio ir priėmimo administracijų taikomų priemonių.

1 langelis. Laikinoji apsauga perkeltiesiems asmenims iš Ukrainos

Antrus metus nesiliaujant karinei agresijai prieš Ukrainą, daugiau kaip 4,3 mln. iš Ukrainos pasitraukusių ne ES piliečių liko gyventi ES+ šalyse naudodamiesi jiems suteikta laikinąja apsauga – apsaugos galiojimas pratęstas iki 2025 m. kovo mėn. 2023 m. ES+ šalyse priimta per 1 mln. sprendimų dėl laikinosios apsaugos suteikimo. 99 proc. šios apsaugos gavėjų yra Ukrainos piliečiai. Karui prasidėjus smarkiai šoktelėjęs sprendimų dėl laikinosios apsaugos skaičius mažėjo ir nuo 2023 m. vasaros yra mažas ir palyginti stabilus.

Kelios ES+ šalys leido laikinosios apsaugos statusą pakeisti leidimu gyventi darbo arba šeimos susijungimo tikslais. Kai kurios šalys nusprendė išplėsti laikinosios apsaugos taikymo sritį – ją ėmė taikyti ir tiems Ukrainos piliečiams, kurie prasidėjus karinei agresijai jau buvo už Ukrainos ribų. Ir priešingai, buvo šalių, pradėjusių taikyti priemones teisei į laikinąją apsaugą apriboti.

Teismai taip pat apibrėžė tinkamumo kriterijus. Byloje *Pareiškėjas prieš Valstybinį migracijos reikalų sekretariatą* Šveicarijos federalinis administracinis teismas (FAC) nusprendė, kad laikinoji apsauga neturi būti suteikiama tiems ukrainiečiams, kurie turi ir ES / ELPA+ šalies pilietybę. Austrijos Konstitucinis Teismas patvirtino, kad laikinoji apsauga taikytina ir tiems Ukrainos piliečiams, kurie išvyko iš šalies prieš pat 2022 m. vasario 24 d., tačiau iš esmės ten gyveno. Vokietijos Miuncheno administracinis teismas byloje *Pareiškėjas prieš Imigracijos tarnybą* (M 4 S 23.2442) nusprendė, kad asmenų iš Ukrainos nesantuokiniai partneriai negali gauti laikinosios apsaugos. Teismas priėjo prie tos pačios išvados byloje M 4 K 23.2440. Pastarąjį sprendimą 2023 m. spalio 31 d. panaikino Bavarijos aukštesnysis administracinis teismas, priėmęs sprendimą byloje 10 C 23.1793.

Siekiant remti laikinosios apsaugos gavėjų socialinę ir ekonominę integraciją į priimančiąją visuomenę, imtasi specialių priemonių, įskaitant stipendijas ir nemokamas kalbos pamokas. Tinkamo apgyvendinimo ir būsto trūkumas išliko didelė problema, o integracija į darbo rinką buvo palengvinta. Vis dėlto maždaug trys penktadaliai sprendimų dėl laikinosios apsaugos suteikimo 2023 m. ES+ šalyse buvo priimti moterų ir mergaičių atžvilgiu, ir daugiau kaip ketvirtadalis – vaikų atžvilgiu, todėl daugeliui Ukrainos moterų buvo sunku įsidarbinti priimančiojoje šalyje. Be to, daugeliui ukrainiečių teko dirbti žemesnės kvalifikacijos darbą, iš dalies dėl ilgų diplomų ar kvalifikacijų pripažinimo procedūrų.

Siekdama geriau suprasti perkeltųjų asmenų iš Ukrainos poreikius, EUAA kartu su EBPO toliau vykdė atvykstančiųjų migrantų iš Ukrainos apklausas. Remiantis apklausų rezultatais, 2023 m. birželio ir spalio mėnesiais paskelbtos dvi informacijos suvestinės. Be to, pranešime „[Balsai Europoje. Priverstinai perkeltų žmonių iš Ukrainos patirtis, viltys ir siekiai](#)“ analizuojami tiesioginiai liudijimai, surinkti per vykdomą apklausą, ir pateikiami šių žmonių keliami klausimai.

3.1. Galimybė naudotis procedūra

2023 m. ES+ šalims pateikta per 1,1 mln. tarptautinės apsaugos prašymų – daugiausiai nuo 2015–2016 m. pabėgėlių krizės. Per paskutinį 2023 m. ketvirtį pateiktų prašymų skaičius viršijo 2016 m. lygį. 2023 m. kas mėnesį pateiktų prašymų skaičius beveik visada buvo didesnis nei 2022 m., ir, kaip ir 2022 m., daugiau nei 90 proc. jų pateikė pirmą kartą apsaugos prašantys žmonės.

Vokietijai pateikta daugiausiai prašymų (334 000 – 45 proc. daugiau nei 2022 m.) – apie 30 proc. visų gautų prašymų. 41 proc. visų prašymų gavo kitos trys daugiausiai žmonių priimančios šalys (kiekvienos jų gautas prašymų skaičius yra didžiausias iki šiol): Prancūzija (167 000 prašymų – 7 proc. daugiau), Ispanija (162 000 – 38 proc. daugiau) ir Italija (136 000 – 63 proc.).

Daugiausiai prieglobsčio prašymų pagal gyventojų skaičių gavo Kipras – 1 mln. gyventojų teko apie 13 000 prašymų. Kitos šalys, kurioms teko nagrinėti daug prieglobsčio prašymų, buvo Austrija (6 500 1 mln. gyventojų), Graikija (6 200), Vokietija (4 000), Liuksemburgas (3 800), Bulgarija (3 500), Slovėnija ir Šveicarija (po 3 400).

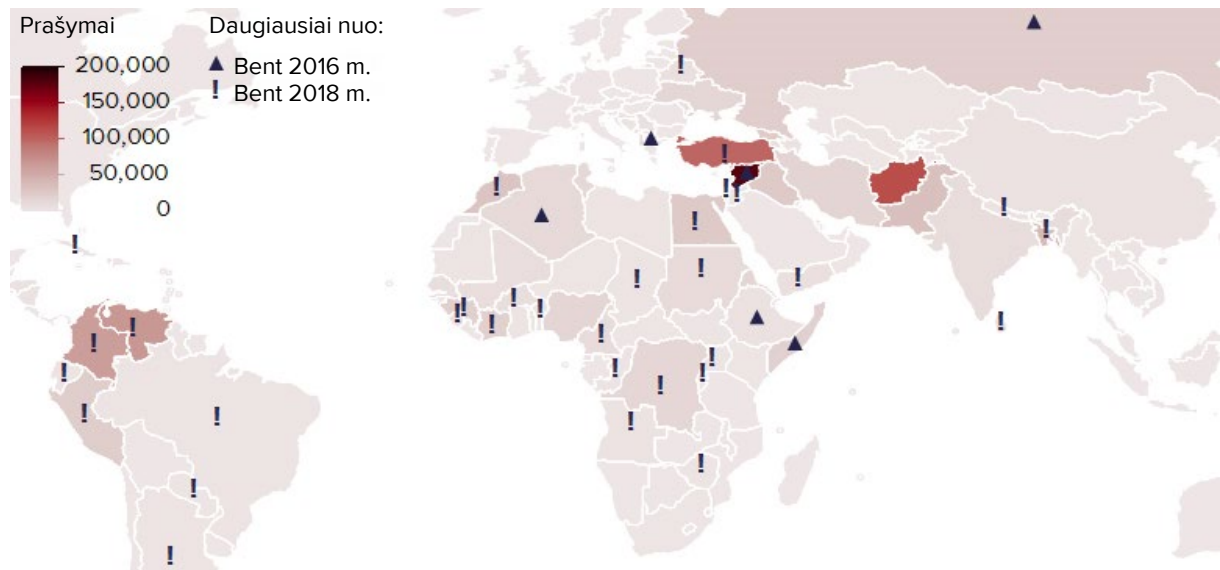
Kaip ir anksčiau, tarptautinės apsaugos prašytojai dažniausiai buvo sirai, afganistaniečiai ir turkai – jų prašymai sudarė daugiau nei trečdalį visų ES+ šalyse pateiktų prašymų skaičiaus (žr. 1 pav.). Sirijos piliečiai, kurie sudarė maždaug šeštadalį visų prašytojų, pateikė 181 000 prašymų, t. y. 38 proc. daugiau nei 2022 m. ir daugiausiai nuo 2016 m. Nuo jų nedaug atsiliko afganistaniečiai – 114 000 prašymų, t. y. 11 proc. mažiau nei praėjusiais metais. Rekordiška daug prašymų (101 000) gauta iš turkų – jie išliko trečia pagal dydį prašytojų grupė. Palyginti su 2022 m., šis skaičius išaugo 82 proc. ir beveik viršijo afganistaniečių pateiktų prašymų skaičių.

Iki šiol neregėtą kiekį prašymų pateikė ir kitų šalių piliečiai, įskaitant venesueliečius ir kolumbiečius, kurie rikiavosi ketvirtoje ir penktoje vietose. 2023 m. spalio mėn. paaštrėjus Izraelio ir Palestinos konfliktui, rekordiška daug prašymų gauta iš palestiniečių.

2023 m. ES+ šalys ir toliau jautė spaudimą prie sienų ir turėjo įveikti iššūkius, susijusius su dideliu atvykstančiųjų skaičiumi. Dėl Rusijos invazijos į Ukrainą spaudimas prie rytinių ES išorės sienų nemažėjo, o Viduržemio jūros regiono šalims teko tvarkytis su nepaliaujamu jūra atvykstančių migrantų srauto. Migracijos Balkanų maršrutu spaudžiamos šalys sustiprino savo sienų kontrolės pajėgumus. Spaudimas jaučiamas ir vis daugiau prašymų gaunančiose Vidurio Europos šalyse.

1 diagrama. 2023 m. ES+ šalims pateikti tarptautinės apsaugos prašymai pagal kilmės šalį

Pastabos. 2023 m. spalio–gruodžio mėn. duomenų apie Portugaliją neturėta. Žemėlapyje nurodytos ribos nereiškia, kad Europos Sąjunga jas oficialiai patvirtino ar pripažįsta.

Šaltinis: EUAA išankstinio perspėjimo ir parengties sistemos (IPPS) 2024 m. vasario 1 d. duomenys.

Atsižvelgdamos į tai, ES+ šalys stengėsi sumažinti neteisėtą migraciją į ES ir vykdyti prevenciją, o tai kartais galėjo riboti galimybę veiksmingai patekti į teritoriją. 2023 m. ES institucijos ir agentūros, UNHCR ir tarptautinės ir pilietinės visuomenės organizacijos peržiūrėjo politines priemones ir praktiką, susijusią su galimybės patekti į ES teritoriją ir pasinaudoti prieglobsčio procedūra užtikrinimu. Jos išreiškė susirūpinimą dėl galimų pagrindinių teisių pažeidimų prie išorės sienų ir paragino nacionalines vyriausybes ir Europos Komisiją užtikrinti pagarbą pagrindinėms teisėms ir negrąžinimo principo laikymąsi.

Kai kurios šalys neatšaukė įvestos nepaprastosios padėties ir taikė taisykles, leidžiančias nukrypti nuo įprastos procedūros. Jos taip pat pradėjo investuoti į technologijas, padedančias užtikrinti sienų saugumą. Kartu su prašymų skaičiumi išaugus ir darbo krūviui, daugeliui šalių teko koreguoti prašymų registravimo ir teikimo procesus ir persikirstyti žmogiškuosius išteklius, kad būtų išnagrinėti susikaupę prašymai.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-31-access-procedures>

3.2. Dublino sistema

2023 m. Europos Komisija ir ES+ šalys siekė didinti reglamento „Dublinas III“ veiksmingumą. Valstybės narės pradėjo taikyti praktinius sprendimus, apibrėžtus asmenų perdavimo pagal reglamentą „Dublinas III“ gerinimo veiksmų gairėse (Dublino veiksmų gairėse), kurias ES+ šalys patvirtino 2022 m. lapkričio 29 d. Imigracijos, sienų ir prieglobsčio strateginio komiteto (SCIFA) posėdyje.

Tokie praktiniai sprendimai yra, pavyzdžiui, darbuotojų įdarbinimas ir mokymas, darbo srautų ir standartinių veiklos procedūrų peržiūra ir skaitmeninimo iniciatyvų įgyvendinimas arba tęsimas. EUAA paskelbė atnaujintas rekomendacijas dėl [perdavimų pagal Dublino reglamentą įgyvendinimo](#) ir [šeimos susijungimo pagal Dublino procedūrą](#), taip pat naujausios informacijos apie Dublino perdavimus suvestines.

Įvairios priemonės davė daug žadančių rezultatų – pagerėjo komunikacija tarp pagal Dublino reglamentą įsteigtų padalinių, įveiktos kliūtys perdavimams pagal Dublino reglamentą įgyvendinti, skirta daugiau išteklių Dublino procedūroms tobulinti ir sustiprintas ES teisės ir teismų sprendimų vykdymas. 2023 m. pabaigoje paskelbtame [darbiniame dokumente](#) Europos Komisija pateikė ES+ šalių gerosios patirties pavyzdžių.

2023 m. didėjant prašytojų skaičiui daugelio pagal Dublino reglamentą įsteigtų padalinių darbo krūvis tebebuvo didelis. Kaip numatyta operatyviniuose planuose, EUAA teikė paramą pagal Dublino reglamentą keliose valstybėse narėse įsteigtiems padaliniais. Invazijos į Ukrainą poveikis šiems padaliniais buvo mažesnis nei 2022 m., tačiau ir toliau turėjo reikšmės daugelio jų užduotims ir darbo krūviui.

Kaip ir ankstesniais metais, ESTT priėmė keletą prejudicinių sprendimų dėl reglamento „Dublinas III“ aiškinimo. Daugelis ES+ šalių pažymėjo, kad įgyvendinant kai kuriuos iš šių sprendimų, pavyzdžiui, [sujungtose bylose C-323/21, C-324/21 ir C-325/21](#) priimtą sprendimą, iškilo papildomų praktinių klausimų, o diskusijos Europos Komisijos kontaktiniame komitete arba ESAA tinkluose padėjo rasti atsakymus į šiuos klausimus.

Preliminariais duomenimis, kuriais EUAA nuolat keičiasi su 29 ES+ šalimis, 2023 m. pagal Dublino reglamentą priimta 176 000 sprendimų. Palyginti su 2022 m., šis rodiklis išaugo 8 proc. ir pasiekė didžiausią metinį lygį nuo 2016 m. 2023 m. liepos–lapkričio mėn. pagal Dublino reglamentą priimtų sprendimų skaičius per mėnesį nuolat viršijo 14 000 ribą, nes prieglobsčio prašymų kiekis per tą patį laikotarpį ES+ šalyse taip pat buvo išaugęs.

Apskritai, gautų sprendimų dėl prašymų, pateiktų pagal Dublino reglamentą, ir pateiktų prieglobsčio prašymų metinis santykis buvo panašus į 2021 m. – 15 proc. Nors kai kurie sprendimai dėl prašymų, pateiktų pagal Dublino reglamentą, buvo susiję su šeimos susijungimu, stabilus sprendimų ir prašymų santykis rodo, kad 2023 m. daugiau prieglobsčio prašytojų persikėlė iš pirmosios atvykimo šalies į kitą šalį, kad galėtų pateikti naują prašymą (vadinamasis antrinis judėjimas), ir tai turėjo įtakos bendram prieglobsčio bylų skaičiui.

Daugiausia sprendimų priimta dėl Vokietijos ir Prancūzijos pateiktų prašymų – iš viso daugiau nei trys penktadaliai visų sprendimų ES+ šalyse. Kaip ir ankstesniais metais, daugiausia sprendimų dėl pagal Dublino reglamentą pateiktų prašymų priėmė Italija. Tačiau pirmą kartą antroje vietoje rikiuojasi Kroatija – palyginti su ankstesniais metais, jos priimtų sprendimų skaičius išaugo beveik trigubai.

2023 m. patenkinta 72 proc. Dublino reglamento pagrindu pateiktų prašymų – tokia yra (tiesiogiai arba netiesiogiai priimtų) teigiamų sprendimų dėl prašymo dalis tarp visų priimtų sprendimų. Šis rodiklis 12 procentinių punktų viršija nustatytąjį 2022 m. ir yra didžiausias nuo 2017 m.

Pagal Dublino reglamentą perduotų asmenų skaičius (15 000) išliko nepakitęs, palyginti su 2022 m., tačiau vis dar buvo gerokai mažesnis nei iki COVID-19 pandemijos (daugiau kaip dviem penktadaliais mažesnis nei 2019 m.). Įgyvendinti asmenų perdavimą pagal Dublino reglamentą iš dalies trukdė prieglobsčio ir priėmimo institucijoms tenkanti našta dėl per metus smarkiai išaugusio neteisėtai atvykstančių asmenų skaičiaus.

2023 m. reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalies nuostata remtasi apie 7 500 kartų – nuo 2022 m. šis skaičius išaugo trimis penktadaliais ir buvo didžiausias per penkerius metus. 17 straipsnio 1 dalyje numatyta diskrecinė išlyga, pagal kurią valstybė narė gali nagrinėti trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą net tada, kai ji pagal Reglamente nustatytus kriterijus neatsako už tokį nagrinėjimą.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-32-dublin-procedure>

3.3. Specialios procedūros apsaugos poreikiams įvertinti

Nagrinėdamos tarptautinės apsaugos prašymus pirmojoje instancijoje, valstybės narės tam tikromis aplinkybėmis gali taikyti specialias procedūras, pavyzdžiui, paspartintas, pasienio arba prioritetines procedūras, visada laikydamosi ES teisėje nustatytų pagrindinių principų ir garantijų.

2023 m. pasienio procedūras reglamentuojančių teisės aktų pakeitimai buvo įvairūs – nuo pasiūlymų pirmą kartą įvesti tokią procedūrą iki jos taikymo sąlygų ir skundus nagrinėti kompetentingo teismo pakeitimo. Kelios ES+ šalys pakeitė savo saugių kilmės šalių ir saugių trečiųjų šalių sąrašus, o kitos pradėjo rengti tokius sąrašus. 2023 m. ESTT nepriėmė sprendimo dėl Graikijos valstybės tarybos kreipimosi dėl Turkijos priskyrimo saugioms trečiosioms šalims, o EŽTT nustatė laikinąsias priemones prašytojams, kuriems Turkija laikoma saugia trečiaja šalimi.

Neteisėtai į kitą šalį persikėlusių asmenų (antrinis judėjimas) pateikti prašymai ir toliau buvo laikomi nepriimtinais. Buvo tikimasi, kad ESTT 2024 m. priims sprendimą dėl to, kaip turėtų būti nagrinėjami prašymai, gauti iš asmenų, kuriems suteikta tarptautinė apsauga kitoje valstybėje narėje, bet kurie negali būti perduoti atgal dėl nežmoniško ar žeminančio elgesio pavojaus.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-33-special-procedures-assess-protection-needs>

3.4. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimas pirmojoje instancijoje

ES+ šalys ėmėsi veiksmų reaguodamos į augantį tarptautinės apsaugos prašymų skaičių. Kai kurios jų siūlė keisti teisės aktus ir dar labiau paspartinti prieglobsčio procedūrą, taip pat nustatė naujus darbo metodus ir prioritetus ir įdarbino daugiau darbuotojų, kad sprendimų būtų priimama kuo daugiau. Valstybės narės taip pat išbandė pakeistą procedūrą asmeniniam pokalbiui sutrumpinti. Kai kurios ES+ šalys įdiegė naujas informacines sistemas arba pradėjo savo sistemų skaitmeninimo projektus. Sprendžiančiosios institucijos ėmėsi priemonių atsižvelgdamos į ankstesnių kokybės vertinimo iniciatyvų išvadas, surengė daugiau mokymų darbuotojams ir pradėjo naujus pirmosios instancijos procedūrų ir sprendimų kokybės peržiūros procesus.

NVO ir toliau buvo susirūpinusios dėl vėluojančių asmeninių pokalbių, nepakankamo pokalbių vedančių pareigūnų mokymo ir prieglobsčio procedūrų trukmės. UNHCR taip pat pateikė savo nuomonę dėl prieglobsčio procedūrų perdavimo kitų šalių žinion, nes 2023 m. kai kurios valstybės narės svarstė galimybę perkelti prieglobsčio prašytojus į trečiąsias šalis, kad jos išnagrinėtų jų prieglobsčio prašymus. Dirbtinio intelekto naudojimas migracijos srityje taip pat įvardytas kaip nerimą keliantis klausimas.

Pirmosios instancijos sprendimai ir baigtos nagrinėti bylos

2023 m. ES+ šalyse priimta apie 677 000 pirmosios instancijos sprendimų – daugiausiai nuo 2017 m. Antrus metus iš eilės daugiausia sprendimų iš visų ES+ šalių priėmė Vokietija (apie 219 000, t. y. trečdalis visų ES+ šalių sprendimų). Po jos, gerokai atsilikdamos, sekė Prancūzija (133 000) ir Ispanija (90 000). Šios trys šalys kartu priėmė du trečdalius visų pirmosios instancijos sprendimų. Tačiau tendencijos skyrėsi: nors Vokietijoje, palyginti su 2022 m., užregistruotas didžiausias absoliutus priimtų sprendimų skaičiaus padidėjimas tarp ES+ šalių (21 000 daugiau), Ispanijoje buvo priešingai (13 000 mažiau). Tuo tarpu Prancūzijoje priimtų sprendimų skaičius išliko stabilus.

Trečius metus iš eilės daugiausia sprendimų priimta dėl sirų (132 000 sprendimų) ir afganistaniečių (89 000) prašymų – jie sudarė trečdalis visų ES+ šalyse priimtų sprendimų. Daugiau sprendimų priimta ir dėl prašymų, kuriuos pateikė šių šalių piliečiai: Turkijos (38 000 pirmosios instancijos sprendimų), Venesuelos (45 000), Maroko (16 000), Sakartvelo (23 000), Rusijos (10 000), Kongo Demokratinės Respublikos (11 000), Eritrėjos (12 000) ir Ukrainos (10 000).

Sprendimo dėl prieglobsčio prašymo priėmimas yra tik vienas iš būdų užbaigti prieglobsčio bylą. Bylos nagrinėjimo nutraukimas ir kitoks sustabdymas taip pat prisideda prie bendro pirmojoje instancijoje priimamų sprendimų skaičiaus. Todėl 2023 m. bendras pirmojoje prieglobsčio sistemos instancijoje išnagrinėtų bylų skaičius (pirmosios instancijos sprendimai ir dėl prašymo atsiėmimo ar kitos priežasties baigtos nagrinėti bylos) taip pat pasiekė aukščiausią lygį per šešerius metus (apie 863 000).

Siekiant tiksliai atspindėti nacionalinėms prieglobsčio sistemoms tenkantį krūvį, pateiktų prašymų skaičių reikia sugretinti su baigtų nagrinėti bylų skaičiumi. Tai rodo, kad atotrūkis tarp gautų tarptautinės apsaugos prašymų ir prieglobsčio sistemos pirmojoje instancijoje baigtų nagrinėti bylų toliau didėjo ir buvo didžiausias per pastaruosius penkerius metus. Kitaip tariant, 2023 m. prieglobsčio sistemos pirmojoje instancijoje buvo maždaug 280 000 bylų daugiau,

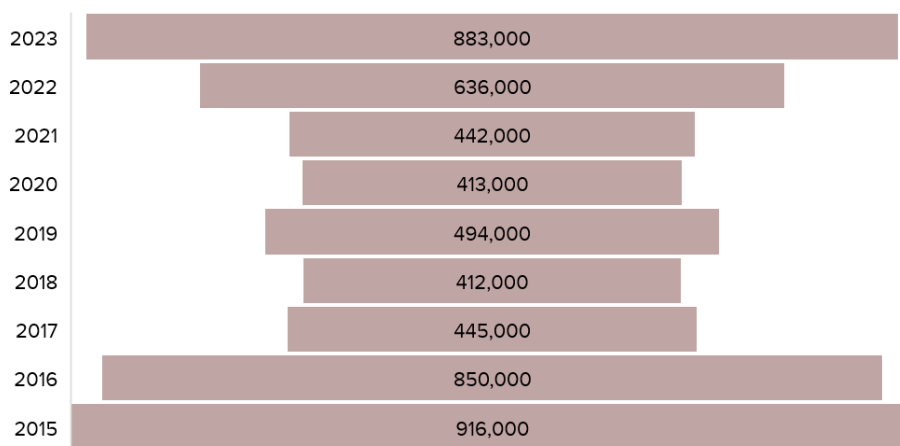
nei jų sugebėta išnagrinėti. Nuo 2022 m. susikaupusių bylų skaičius padidėjo 66 proc., o tai prisidėjo prie nuo 2021 m. vidurio nesibaigiančios neišnagrinėtų bylų perviršio tendencijos.

Neišnagrinėtos bylos pirmojoje instancijoje

Dėl nuolat didėjančio atotrūkio tarp prašymų ir baigtų nagrinėti bylų, neišnagrinėtų bylų skaičius buvo didžiausias per pastaruosius 8 metus ir nesiekė tik 2015 m. užfiksuoto rodiklio (žr. 2 pav.).

2023 m. pabaigoje pirmojoje instancijoje buvo maždaug 883 000 neišnagrinėtų bylų (nuo 2022 m. pabaigos šis skaičius išaugo dviem penktadaliais). Tai buvo įvairių šalių piliečių bylos, tačiau daugiausia – sirų ir turkų. Pusė visų bylų ES+ šalyse bylų buvo nebaigtos nagrinėti daugiau kaip 6 mėnesius.

2 diagrama. Iki metų galo neišnagrinėtų pirmosios instancijos bylų skaičius ES+ šalyse 2015–2023 m.

Pastaba: 2023 m. spalio–gruodžio mėn. duomenų apie Portugaliją neturėta.

Šaltinis: EUAA IPPS 2024 m. vasario 1 d. duomenys.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-34-processing-asylum-applications-first-instance>

3.5. Prieglobsčio prašymų nagrinėjimas antrojoje ar aukštesnėje instancijoje

2023 m. antrojoje instancijoje daugiausia teko nagrinėti bylas dėl teisės pasinaudoti apeliacijos procedūra ir kompetentingų institucijų, kurios, priklausomai nuo aplinkybių, turėtų nagrinėti apeliacinį skundą. Priimant teisės aktų pakeitimus ir vykdant teisminę peržiūrą buvo nagrinėjama apeliacijų tarptautinės apsaugos bylose apimtis (įskaitant reikalavimą *ex nunc* išnagrinėti faktines ir teises aplinkybes) ir apeliacinio skundo stabdomasis poveikis. Kai kurios šalys sustiprino savo įstatymines nuostatas dėl teisės būti išklaustam apeliacinėje instancijoje. Keli teismo sprendimai parodė, kokia svarbi ši apeliacinio proceso apsaugos priemonė. Be to, teismai pabrėžė būtinybę užtikrinti galimybę apeliacinėje instancijoje paskirti tos pačios lyties vertėją, apklausėją ar teisėją.

Kaip ir kiekvienais metais, apeliacinės įstaigos dėl susiklosčiusių aplinkybių nutraukė tam tikrų prašytojų (pavyzdžiui, atvykusių iš Gazos Ruožo ir Sudano) apeliacinių skundų nagrinėjimą. Atsižvelgdamos į įvykius kilmės šalyse šalys taip pat atnaujino savo gaires.

Apeliacinių skundų dėl prieglobsčio prašymų nagrinėjimo trukmė buvo vienas iš aspektų, kėlusius susirūpinimą nacionalinėms institucijoms, o pilietinės visuomenės organizacijos ragino kelias ES+ šalis užtikrinti, kad sprendimai būtų priimami per pagrįstą laikotarpį. Apeliacinių skundų tarptautinės apsaugos bylose skaitmeninimas buvo tęsiamas ir 2023 m. rengiant nuotolinius posėdžius.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-35-processing-asylum-applications-second-or-higher-instances>

3.6. Tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimas

Iššūkiai, kilę ankstesniais metais priimant tarptautinės apsaugos prašytojus, išliko ir 2023 m. Daugumoje ES+ šalių priėmimo institucijoms buvo nelengva tinkamai apgyvendinti visus prašytojus, o tarptautinės organizacijos, nacionalinės žmogaus teisių institucijos, ombudsmenai ir pilietinės visuomenės organizacijos dažnai pranešdavo apie namų neturinčius žmones, skurdžias ar netinkamas gyvenimo sąlygas ir paramos paslaugų trūkumą. Ši padėtis toliau neigiamai atsiliepė specialiųjų poreikių turintiems ir pažeidžiamiems prašytojams, pavyzdžiui, apsaugos prašantiems vaikams, moterims, LGBTIQ arba fizinę ir psichinę negalią turintiems asmenims (žr. 4 skirsnį). Teismams dažnai tekdavo nagrinėti bylas dėl prašytojų teisės į materialines ir orias priėmimo sąlygas.

Kai kurių šalių nacionalinėms valdžios institucijoms teko ne tik rūpintis skubiais poreikiais, bet ir toliau ieškoti struktūrinių sprendimų, kaip sukurti lanksčias ir tvarias priėmimo sistemas. Reikėjo, pavyzdžiui, pertvarkyti institucines ir finansavimo struktūras ir peržiūrėti bendradarbiavimo susitarimus su kitais suinteresuotaisiais subjektais. Reikėjo užtikrinti aplinkos atžvilgiu tvaresnę infrastruktūrą, nes priėmimo sistemos turėjo susidoroti su išaugusia paklausa ir didesnėmis energijos sąnaudomis, kaip nurodoma specialiaame EUAA [atnaujintame pranešime apie padėtį](#).

Priėmimo sistemai daromas spaudimas paskatino peržiūrėti ir griežčiau taikyti teisę į priėmimo sąlygas reglamentuojančias taisykles. Iš dalies pakeistuose teisės aktuose iš esmės paaiškinta priėmimo pabaiga. Kaip ir ankstesniais metais, iš priėmimo centrų išvykstančių žmonių srautai liko tokie patys ar netgi sumažėję, nes tarptautinę apsaugą gavusiems žmonėms buvo sunku rasti būstą privačiojoje rinkoje. Politiniais siūlymais buvo siekiama palengvinti šį procesą ir užtikrinti greitesnį įsiliejimą į darbo rinką.

Nors tikėtina, kad sunkumų išliks, nacionalinės valdžios institucijos turi toliau ieškoti lanksčių ir tvarių priėmimo sprendimų, kad galėtų veiksmingai prisitaikyti prie kintančių prašytojų ir priėmimo centrų gyventojų skaičių ir profilių.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-36-reception-applicants-international-protection>

3.7. Prašytojų ir buvusių prašytojų sulaikymo aspektai

2023 m. tarptautinės, Europos ir nacionalinės stebėsenos ir teisinės institucijos toliau atidžiai stebėjo sulaikymo praktiką ir sąlygas. Intensyvi viešos diskusijos apie neteisėtai atvykstančių asmenų sulaikymą pasienyje ir jų galimybę pasinaudoti prieglobsčio procedūra arba gauti bendro pobūdžio ir teisinę konsultaciją. Tarptautinės ir pilietinės visuomenės organizacijos sulaikymo pasienyje sąlygas dažnai apibūdindavo kaip keliančias nerimą. EŽTT priėmė sprendimus ankstesnių metų bylose, kuriuose smerkė šias sąlygas ir praktiką pasienyje. EŽTT ir nacionaliniai teismai taip pat priėmė sprendimų, draudžiančių sulaikyti specialiujų poreikių turinčius prašytojus, ypač vaikus.

ES+ šalys buvo linkusios užsieniečių sulaikymo pagrindus taikyti plačiai – juos taikė ir tarptautinės apsaugos prašytojams, ir padidino galimą imigrantų sulaikymo trukmę. Kai kurios šalys pakeitė savo teisės aktus numatydamas galimybę sulaikyti prašytoją, kai kyla pavojus, kad laukdamas perdavimo kitai ES+ šaliai pagal reglamentą „Dublinas III“, jis pasislėps.

Pagrindinės politinių diskusijų temos buvo užsieniečių sulaikymas iki grąžinimo, negrąžinimo principo taikymas tokiems atvejais ir reali galimybė vykdyti sprendimus grąžinti. Šie klausimai taip pat buvo išsamiai nagrinėjami 2023 m. priimtuose teismų sprendimuose.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-37-aspects-detention-involving-asylum-applicants-and-former-applicants>

3.8. Galimybė gauti informaciją

Nacionalinės valdžios institucijos ir kiti suinteresuotieji subjektai toliau stengėsi užtikrinti įvairiais formatais ir kalbomis parengtos informacijos prieinamumą. Kai kurios šalys parengė leidinius, skirtus konkrečioms auditorijoms, pavyzdžiui, nepilnamečiams prašytojams ir perkeltiesiems asmenims iš Ukrainos.

Kai kurios šalys pradėjo įgyvendinti informavimo kampanijas, siekdamos įtikinti žmones iš šalių, kurių piliečių prašymai paprastai netenkinami, susilaikyti nuo pavojingą kelionių į ES vien tik tam, kad jų prašymai būtų atmesti. Kitos stengėsi geriau informuoti prašytojus, kurių prašymai atmesti, apie galimybę savanoriškai grįžti į savo kilmės šalį.

Kelerius metus dirbusi EUAA sukūrė išsamų naują portalą [Kalbėkime apie prieglobstį](#), kuriame prieglobsčio sistemoje informaciją teikiantiems subjektams pateikiama rekomenduojama metodika ir praktinių priemonių.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-38-access-information>

3.9. Teisinė pagalba ir atstovavimas

2023 m. kai kurios ES+ šalys toliau stengėsi gerinti teisinės pagalbos prieinamumą ir kokybę visuose prieglobsčio procedūros etapuose. Įgyvendinta institucinių pokyčių, parengta specializuotų mokymų paslaugų teikėjams ir pakeisti tinkamumo dirbti patarėju tarptautinės apsaugos teisės klausimais kriterijai.

Nepaisant to, buvo pranešimų apie sunkiai gaunamą teisinę pagalbą, ypač pasienyje arba sulaikymo vietose. Pavyzdžiui, įvairiuose forumuose buvo nurodoma, kad sulaikytiems prieglobsčio prašytojams neįmanoma pasikalbėti su teisininku ir iš tikrųjų pasinaudoti savo teise į teisinę pagalbą. Kai kurios šalys iš dalies pakeitė nacionalines nuostatas, kad sustiprintų sulaikytų prieglobsčio prašytojų teisę susisiekti su šeimos nariais, patarėjais teisės klausimais ir atitinkamomis organizacijomis.

Nesiliaujant iš Ukrainos bėgančių žmonių srautui, kai kurios ES+ šalys toliau teikė teisinę informaciją apie laikinosios apsaugos procedūrą ir su ja susijusią pagalbą.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-39-legal-assistance-and-representation>

3.10. Vertimo žodžiu paslaugos

2023m. nacionalinės valdžios institucijos, teismai ir tribunolai, pilietinės visuomenės organizacijos ir paslaugų teikėjai stengėsi užtikrinti galimybę gauti vertimo žodžiu paslaugas prieglobsčio procedūrose ir priėmimo sistemoje ir gerinti šių paslaugų kokybę. Visose ES+ šalyse didėjantis prašymų skaičius lėmė tai, kad išaugo vertimo žodžiu poreikis. Kai kuriose šalyse, kuriose prašytojų profiliai išliko panašūs kaip ir ankstesniais metais, naujų poreikių neatsirado. Tačiau įvairių profilių prašytojus priimančios šalys pastebėjo, jog užtikrinti veiksmingas vertimo žodžiu paslaugas darosi vis sunkiau. Apskritai tam tikrų kalbų ir tam tikrų paslaugų vertimo trūkumas ir nevienodi standartai toliau neigiamai atsiliepė prašytojų procesinėms teisėms ir galimybei naudotis paslaugomis, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros paslaugomis.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-310-interpretation-services>

3.11. Informacija apie kilmės šalį

Svarbiausi pokyčiai informacijos apie kilmės šalį (IKŠ) rengimo srityje 2023 m. susiję su metodikų tobulinimu, be kita ko, buvo standartizuojamos ataskaitos, stiprinamas dvišalis, tarptautinis ir Europos masto bendradarbiavimas, taip pat su pilietinės visuomenės organizacijomis, didinamas IKŠ prieinamumas viešai skelbiant ataskaitas ir išteklius, plečiama informacijos apimtis išsamiau nagrinėjant konkrečias sritis.

Kaip ir ankstesniais metais, IKŠ padaliniai toliau daugiausia dėmesio skyrė toms kilmės šalims, iš kurių į Europą atvyksta daugiausiai prieglobsčio prašytojų, būtent Afganistanui, Sirijai ir Irakui. ES+ šalys taip pat stebėjo pokyčius Lotynų Amerikoje, nes šio regiono svarba didėjo. Rusijai užpuolus Ukrainą, labai išaugo informacijos apie saugumo padėtį Rusijoje ir Ukrainoje poreikis. Ši tendencija išliko ir 2023 m., todėl nacionaliniai IKŠ padaliniai rengė medžiagą apie abi šalis, taip pat po, kai buvo įmanoma, įvykdytų faktų nustatymo misijų.

Pranešama, kad IKŠ rengimo srityje susiduriama su tokiomis problemomis kaip darbuotojų trūkumas, informacijos apie naujausius įvykius neprieinamumas dėl vykstančių konfliktų, saugumo priežasčių ir ribotų galimybių vykti į autorinio režimo gniaužtuose esančias šalis, taip pat didėjantis skubių prašymų skaičius, dėl kurio didėja našta turimiems ištekliams.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-311-country-origin-information>

3.12. Bepilietybė prieglobsčio srityje

Prieglobsčio srityje pilietybės neturėjimas gali turėti įtakos sprendimo dėl tarptautinės apsaugos prašymo priėmimo procesui ir prašytojo procedūrinėms garantijoms. 2023 m. bepilietybė išliko svarbus ES darbotvarkės klausimas. Bepilietybės klausimų 2023 m. kilo dėl padėties dviejuose konfliktų paliestuose regionuose – Palestinoje ir Ukrainoje.

2023 m. ES+ šalims prieglobsčio prašymus pateikė 2 300 asmenys be pilietybės, t. y. tiek pat, kiek ir 2022 m. Per ataskaitinius metus ES+ šalių pirmojoje instancijoje priimta kiek daugiau nei 1 200 sprendimų dėl prašymų, kuriuos pateikė asmenys be pilietybės. 2023 m. prieglobstis suteiktas 53 proc. prašytojų be pilietybės. Šis rodiklis yra gana panašus į nustatytąjį pastaruosius kelerius metus, tačiau gerokai mažesnis nei per 2015–2016 m. pabėgėlių krizę (kai beveik 9 iš 10 atvejų sprendimas buvo palankus). 2023 m. pabaigoje pirmojoje instancijoje buvo 1 900 neišnagrinėtų prašytojų be pilietybės bylų.

Keičiant teisės aktus buvo siekiama didinti prieglobsčio suteikimo lygį ir užtikrinti, kad būtų apsaugotos asmenų be pilietybės teisės, įskaitant pilietybės neturinčius prieglobsčio prašytojus ir tarptautinės apsaugos gavėjus, taip pat jų vaikus. Nors teigiamų pokyčių būta, pilietinės visuomenės organizacijos pabrėžė, kad dar liko daug darbo siekiant nustatyti ir visapusiškai apsaugoti asmenų be pilietybės teises.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-312-statelessness-context-asylum>

3.13. Apsaugos pobūdis

Apsaugos pobūdis – tai teisės, kurias tam tikros formos apsaugos gavėjai turi prieglobsčio šalyje, taip pat su tuo susijusios pareigos. Apsauga suteikiama, kai priimamas prašytojui palankus sprendimas, kuriuo suteikiamas pabėgėlio arba papildomos apsaugos statusas (taip pat vadinamas ES suderintu statusu).

Prieglobsčio suteikimo rodiklis – tai palankių sprendimų procentinė dalis, palyginti su bendru priimtų sprendimų dėl tarptautinės apsaugos prašymų skaičiumi. Nors yra ir nacionalinių apsaugos formų, taikomų trečiųjų šalių piliečiams, jos ES+ šalių mastu nėra suderintos ir apskaičiuojant prieglobsčio suteikimo rodiklį į jas nėra atsižvelgiama.

2023 m. ES reguliuojamų apsaugos formų suteikimo lygis pirmojoje instancijoje padidėjo iki 43 proc., t. y. trečius metus iš eilės didėjo. Tai didžiausias rodiklis nuo 2016 m. (kai 57 proc. sprendimų buvo palankūs – suteiktas pabėgėlio arba papildomos apsaugos statusas). Šį padidėjimą daugiausia lėmė tai, kad priimta daugiau palankių sprendimų afganistaniečių, irakiečių, palestiniečių ir ukrainiečių atžvilgiu ir daugiau sprendimų dėl sirų. Iš viso 54 proc. visų palankių sprendimų suteiktas pabėgėlio statusas, o 46 proc. – papildoma apsauga.

Be ES reglamentuojamų statusų, verta paminėti, kad daugiau nei ketvirtadaliui prašytojų, kuriems nebuvo suteiktas ES reglamentuojamas statusas, suteikta nacionalinė apsauga – leista pasilikti šalyje dėl humanitarinių priežasčių.

2023 m. daugiausiai palankių sprendimų priimta dėl sirų (94 proc.), ukrainiečių (92 proc.), palestiniečių (87 proc.), jemeniečių (84 proc.), eritrėjiečių (83 proc.) ir baltarusių (81 proc.).

Nuo teisių ir paslaugų, kurias gauna apsaugos gavėjai, apimties ir kokybės priklauso jų integracijos į priimančiosios šalies visuomenę sėkmė. 2023 m. teisėkūros ir politikos naujovės daugiausia buvo susijusios su šeimos susijungimo aspektais ir nacionalinės apsaugos formomis, o kai kurios ES+ šalys, pilietinės visuomenės organizacijų padedamos, toliau plėtojo integracijos politiką ir strategijas, pritaikytas prie atitinkamų šalių apsaugos gavėjų bendrų profilių. Imtasi iniciatyvų siekiant supaprastinti administracines procedūras, kuriomis naudojasi apsaugos gavėjai, kad galėtų pasinaudoti atitinkamomis savo teisėmis.

Minint 20 metų sukaktį nuo Šeimos susijungimo direktyvos įsigaliojimo, paskelbta publikacijų ir rekomendacijų, kuriomis siekiama gerinti jos įgyvendinimą. ESTT ir nacionaliniai teismai toliau teikė gaires dėl praktinio jo taikymo, aiškindami atitinkamas jos taikymo srities ir kriterijų taisykles.

Keliomis iniciatyvomis buvo siekiama nustatyti arba pritaikyti nacionalinių apsaugos formų taisykles ir kriterijus. Kad neatsidurtų teisinėje aklavietėje, kai kurios ES+ šalys, siekdamos apsaugoti vaiko interesus arba laikydamosi negrąžinimo principo, suteikė leidimus gyventi šalyje remdamosi humanitariniais ar mediciniais pagrindais.

Žinoma, daugelis 2023 m. integracijos iniciatyvų, įskaitant priemones, suteikiančias galimybę mokytis ir dalyvauti kalbos kursuose, buvo skirtos laikinosios apsaugos gavėjams. Svarbų vaidmenį atliko pilietinės visuomenės organizacijos teikdamos atitinkamas paslaugas ir prisidedamos prie institucijų pastangų bendruomenės lygmeniu.

Be kitų nurodytų sunkumų, pažymėta, kad dėl nepakankamų ar neegzistuojančių socialinio būsto alternatyvų ir pigaus būsto trūkumo vietos rinkose tarptautinės apsaugos gavėjams sunku susirasti būstą.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-313-content-protection>

3.14. Perkėlimas į ES ir humanitarinis priėmimas

2023 m. ES+ šalys stengėsi vykdyti savo perkėlimo įsipareigojimus, tačiau susidūrė su ypatingais iššūkiais nacionaliniu lygmeniu. Trūkstant vietų perkeltiems pabėgėliams apgyvendinti, reikėjo peržiūrėti prioritetus. Tuo pat metu trečiojoje šalyse buvo ir ekstremalių reiškinių (pavyzdžiui, žemės drebėjimas Turkijoje), privertusių žmones bėgti ir laukti perkėlimo.

Iš viso 2023 m. į ES+ šalis pagal perkėlimo arba humanitarinio priėmimo programas iš trečiųjų šalių atvyko apie 15 000 žmonių. Tai mažiausias skaičius nuo 2016 m., išskyrus 2020 m., kai žmonių perkėlimą labai apsunkino COVID-19 pandemija.

Įgyvendinant perkėlimo ir kitas priemones, įskaitant humanitarinio priėmimo programas, ir toliau svarbų vaidmenį atliko pilietinės visuomenės organizacijos, padėjusios nukreipti pabėgėlius, evakuoti pavojuje atsidūrusius pabėgėlius ir saugiai perkelti atrinktus pabėgėlius pagal su ES+ šalimis pasirašytus susitarimus. Kai kuriose šalyse jos labai prisidėjo prie priėmimo sistemoms tenkančios naštos mažinimo – padėjo teikti priėmimo paslaugas, visų pirma parūpindamos būstą.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-314-resettlement-and-humanitarian-admissions>

4. Prieglobsčio prašantys vaikai ir specialiųjų poreikių turintys asmenys

2023 m. kelios ES+ šalys nurodė daug prašymų tebegaujančių iš specialiųjų poreikių turinčių prašytojų – nuo fizinę ar psichinę negalią turinčių asmenų iki lytinio smurto aukų ir nelydymų į ES atvykstančių vaikų. Atsižvelgdamos į paprastai ilgai trunkančią prieglobsčio procedūrą ir perpildytas priėmimo sistemas, vyriausybės toliau ieškojo sprendimų, kaip užtikrinti orias sąlygas ir saugumą pažeidžiamiausiems asmenims. Kartais teisės aktų ir politinių priemonių pakeitimai leido nukrypti nuo aukštesnių standartų, nors tarptautinės ir pilietinės visuomenės organizacijos pabrėžė, kad ilginiui tai gali būti pavojinga.

Šalių, į kurias vienu metu atvyksta daug migrantų, valdžios institucijoms buvo nelengva tinkamai nustatyti ir įvertinti specialiuosius poreikius. 2023 m. priimti EŽTT sprendimai, susiję su 2018–2020 m. situacijomis, priminė, kad specialiųjų poreikių turinčių prašytojų nustatymo ir paramos jiems trūkumai gali turėti dramatišką poveikį jų gyvenimui. Be to, [EUAA tyrimas](#) atskleidė didelį duomenų trūkumą, nes ES+ šalys paprastai nerenka ir neregistruoja duomenų apie pažeidžiamumą, iš esmės dėl duomenų apsaugos priežasčių, todėl sunku nustatyti, kokios rūšies negalia ar pažeidžiamumas dažniausiai nustatomi tarp tarptautinės apsaugos prašytojų.

2023 m. spalio mėn. Europos Sąjungoje įsigaliojo Stambulo konvencija, įskaitant nuostatas dėl prieglobsčio ir negrąžinimo. Šalies lygmeniu daug pastangų skirta smurto prieš moteris ir mergaites prevencijai ir paramai smurtą išgyvenusioms moterims. Išsami analizė vis dar atskleidė daug prieglobsčio ir priėmimo sistemų trūkumų, dėl kurių kyla pavojus moterų ir mergaičių saugumui. Šiuos trūkumus ir jų žalingą poveikį taip pat pastebėjo ir aiškinosi teismai.

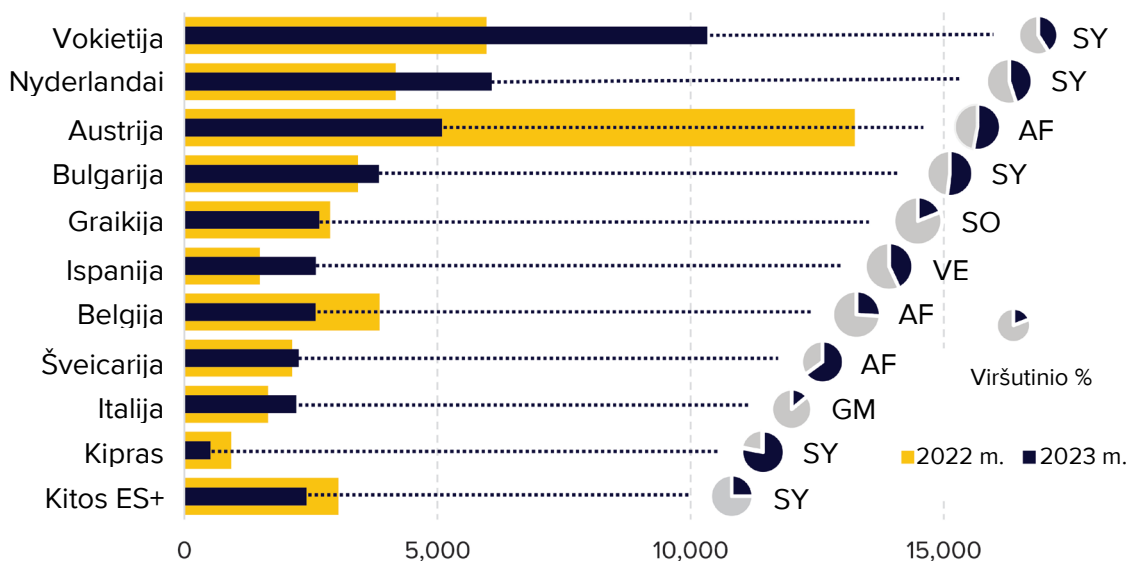
Nacionalinės valdžios institucijos dėjo pastangas, kad prieglobsčio ir priėmimo sistemos geriau atlieptų kitokios seksualinės orientacijos, lytinės tapatybės, lyties raiškos ir lytinių požymių prašytojų poreikius. Rengiant tikslią ir aktualią informaciją apie kilmės šalį, buvo siekiama išanalizuoti LGBTIQ asmenų padėtį, kad būtų galima tinkamai įvertinti jų padėtį. Siekdama padėti specialistams EUAA 2023 m. atnaujino savo [IKŠ paieškos vadovą dėl LGBTIQ](#). Antrosios instancijos teismai neretai panaikindavo nepalankius pirmosios instancijos sprendimus, kad užtikrintų šio profilio prašytojų apsaugą.

Kadangi dauguma laikinosios apsaugos Europoje prašančiųjų buvo moterys ir vaikai, 2023 m. ES+ šalys stengėsi gilintis į prekybos žmonėmis aspektus ir imtis papildomų prevencijos ir apsaugos priemonių. Atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio mėn. Europos Komisijos pateiktą pasiūlymą peržiūrėti Kovos su prekyba žmonėmis direktyvą, Europos Parlamentas, vykdydamas savo įgaliojimus, 2023 m. lapkričio mėn. Europos Vadovų Taryboje pradėjo derybas su valstybėmis narėmis. 2024 m. sausio mėn. Europos Parlamentas ir Taryba pasiekė neoficialų susitarimą dėl dabartinės direktyvos taikymo srities išplėtimo. Nacionaliniu lygmeniu ES+ šalys ėmėsi reformų, kurios turėtų padėti nustatyti, nukreipti ir apsaugoti prekybos žmonėmis aukas. Kai kurios šalys taip pat stengėsi stebėti padėtį užsakydamos tyrimus, kad galėtų išanalizuoti dabartines tendencijas.

2023 m. ES+ šalyse 41 000 prieglobsčio prašymų pateikė asmenys, teigiantys, kad yra nelydimi nepilnamečiai. Šis rodiklis buvo panašus į nustatytąjį 2022 m. (-5 proc.) ir buvo antras pagal dydį nuo 2015 m. Nelydimų nepilnamečių prašymų dalis išliko stabili ir sudarė apie 4 proc. visų ES+ šalyse pateiktų prašymų. Didelė dalis nepilnamečių prašytojų buvo kilę iš Sirijos ir Afganistano – kartu jų prašymai sudarė tris iš penkių nelydimų nepilnamečių prašymų ES+ šalyse.

3 diagrama. 10 daugiausiai nelydimų nepilnamečių (jų pačių teigimu) prašymų gavusių ES+ šalių 2023 m., palyginti su 2022 m., ir šalių, kurių nelydimi nepilnamečiai piliečiai pateikė daugiausiai prašymų, dalis 2023 m.

Pastaba: 2023 m. spalio–gruodžio mėn. duomenų apie Portugaliją neturėta.
Šaltinis: EUAA IPPS 2024 m. vasario 1 d. duomenys.

Nelydimų nepilnamečių, ypač iš Afganistano, numanoma atsiimtų prašymų skaičius sumažėjo daugiau nei trečdaliu, palyginti su 2022 m. pasiektu aukščiausiu lygiu. Tai rodo galimą nelydimų nepilnamečių antrinio judėjimo ES+ šalyse sumažėjimą.

Vis dar didelis nelydimų vaikų prašymų skaičius kelias ES+ šalis paskatino keisti savo priėmimo tvarką. Daug problemų liko neišspręstos, o vaikų priėmimo sąlygos dažnai buvo netinkamos. Teisės aktų ir politikos priemonių pakeitimais siekta paspartinti procesus ir užtikrinti tinkamą paramą, nors NVO atkreipė dėmesį į riziką, kurią šios nukrypti leidžiančios nuostatos gali reikšti praktikoje.

Be to, kai kuriose ES+ šalyse nustatytas nelydimų nepilnamečių prašytojų globėjų trūkumas. Siekdamas teikti gaires ir padėti gerinti paslaugų kokybę, Pagrindinių teisių agentūra (FRA) parengė globėjų [instruktorių vadovą](#), kurį papildė e. mokymosi platformoje pateikta medžiaga. Be to, kartu su EUAA parengti du praktiniai vadovai globėjams – [įvadas į tarptautinę apsaugą](#) ir į [prieglobsčio procedūrą](#). FRA ir Europos Taryba taip pat paskelbė pasienio pareigūnams ir kitoms institucijoms skirtas [gaires](#) dėl vaikų apsaugos prie Europos sienų.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-4-children-and-people-special-needs-asylum-procedure>

5. EUAA parama 2023 m.

Europoje išliekant migracijos spaudimui ir sudėtingiems apsaugos poreikiams, reaguodama į kintančias aplinkybes Agentūra išplėtė savo operatyvinę ir techninę paramą. Prisidėdama prie bendro ES atsako į milijonų perkeltųjų asmenų poreikius, EUAA veiksmingai prisidėjo prie apsaugos sprendimų įgyvendinimo visoje Europoje, be kita ko, teikdama pagalbą šalims, į kurias atvyksta daug iš Ukrainos bėgančių žmonių.

Siekdama teikti įrodymais pagrįstą informaciją įvairioms auditorijoms, įskaitant politikos formuotojus, EUAA toliau rinko, tvarkė, apibendrinė ir analizavo informaciją, susijusią su konkrečiomis temomis, naujais įvykiais, naujais klausimais ir prognozėmis prieglobsčio srityje. Atsižvelgdama į ES Tarybai pirmininkaujančios Prancūzijos parengtą [konvergencijos veiksmų planą](#), EUAA atliko [bandomąjį tyrimą](#), kad išanalizuotų sprendimų dėl prieglobsčio prašymų priėmimo praktiką ir valstybių narių apsaugos rodiklių skirtumų priežastis, ypač atsižvelgdama į kilmės šalis, dėl kurių agentūra yra parengusi [gaires](#). Atlikus tyrimą nustatyta, kad apsaugos suteikimo rodiklių skirtumus lėmė sudėtinga įvairių veiksmų sąveika, pavyzdžiui, nacionalinių sistemų ir sprendimų priėmimo praktikos skirtumai, kuriems įtakos turi nacionalinės politikos priemonės, gairės ir teismų praktika. Taip pat pabrėžta, kad EUAA produktai ir veiksmai padeda siekti praktikos konvergencijos.

Atlikusi išsamų savo parengtos informacijos apie šalį ir šalies gairių naudojimo ir poveikio [vertinimą](#), agentūra nustatė, kad ir EUAA informacija apie kilmės šalį, ir šalies gairėmis buvo plačiai naudojama – informacija daugiausia naudojosi už bylas atsakingi pareigūnai, o gairėmis – politikos formuotojai. EUAA produktų pridėtinė vertė, palyginti su nacionaliniais šaltiniais, yra tai, kad jie yra autoritetingi, parengti nuosekliai vadovaujantis griežta metodika ir nuodugniai suderinti.

Agentūros parengti ir vykdomi mokymai padėjo praktiškai įgyvendinti BEPS – prieglobsčio ir priėmimo pareigūnai galėjo tobulinti savo žinias, įgūdžius ir gebėjimą savarankiškai įgyvendinti ES standartus atitinkančias veiksmingas ir sąžiningas procedūras. 2023 m. EUAA mokymuose užregistruota per 13 000 dalyvių ir apmokyta daugiau kaip 7 500 žmonių.

Pagrindinė EUAA veiklos sritis – teikti operatyvinę ir techninę pagalbą, visų pirma toms valstybėms narėms, kurių prieglobsčio ir priėmimo sistemoms daromas neproporcingai didelis spaudimas. 2023 m. EUAA teikė [operatyvinę paramą](#) 13 ES valstybių narių. Priklausomai nuo konkrečių kiekvienos šalies poreikių, pagalba gali būti įvairi, ja gali būti siekiama padėti didinti pajėgumus ir kokybę registruojant ir nagrinėjant prašymus pirmojoje ir antrojoje instancijose, vykdyti nacionalinius priėmimo procesus ir Dublino procedūrą, atlikti pažeidžiamumo vertinimus, stiprinti nelydimų nepilnamečių apsaugą, gerinti informacijos teikimą ir valdymą, taip pat perkėlimo ir perkėlimo į ES srityse. 2023 m. atlikti Agentūros operatyvinės paramos vertinimai parodė, kad parama buvo teikiama veiksmingai ir padėjo gerinti darbo srautus ir didinti pajėgumą. Be to, 2023 m. EUAA toliau rėmė BEPS išorės aspektą, bendradarbiaudama su trečiosiomis šalimis pagal dvišalius veiksmų planus ir ES finansuojamas regionines programas.

2023 m. gegužės mėn. paskirtas pirmasis Agentūros pagrindinių teisių pareigūnas, kuris pradėjo rengti Agentūros pagrindinių teisių strategiją ir kurti skundų mechanizmą, skirtą reaguoti į skundus dėl pagrindinių teisių pažeidimų, susijusių su Agentūros veikla. Taip pat imtasi veiksmų siekiant parengti naujo Agentūros stebėsenos skyriaus metodiką. Daugiausia dėmesio būtų skiriama glaudžiam bendradarbiavimui su valstybėmis narėmis siekiant stebėti, kaip ES prieglobsčio *acquis* teisiniai įsipareigojimai taikomi praktikoje, įvertinti valstybių narių gebėjimą valdyti spaudimą, užkirsti kelią naujiems ir nustatyti esamus trūkumus ir padėti valstybėms narėms juos pašalinti.

2023 m. EUAA rotacijos tvarka pirmininkavo [Teisingumo ir vidaus reikalų agentūrų tinklui \(TVRAT\)](#) ir bendradarbiavo su kitomis agentūromis penkiose pagrindinėse prioritetinėse srityse:

- skaitmeninimas, apimantis klausimus, susijusius su dirbtinio intelekto naudojimu, biometriniais duomenimis ir sąveika;
- ES žaliojo sandėrio įgyvendinimas TVR agentūrose;
- informacijos teikimas mišrioje migracijos situacijose;
- kibernetinis saugumas ir
- vidinė ir išorinė komunikacija, siekiant didinti informuotumą ir skatinti tinklo veiklą ir veikimą.

Nuoroda į pagrindinės ataskaitos skyrių: <https://euaa.europa.eu/asylum-report-2024/section-5-euaa-support-2023>

Baigiamosios pastabos

Ir 2023 m. Europos šalims teko priglauti rekordinį skaičių žmonių, kuriems reikėjo apsaugos. Prieglobsčio prašymų skaičius augo antrus metus iš eilės. Konfliktai, persekiojimas, žmogaus teisių pažeidimai, stichinės nelaimės ir blogėjanti ekosistemų būklė ir toliau vertė milijonus žmonių palikti savo namus. Kai kurie jų ieškojo apsaugos Europoje.

Daugiau kaip 1,1 mln. 2023 m. ES+ šalyse pateiktų prašymų primena 2015–2016 m. laikus, kai Europą ištiko migracijos krizė. ES+ šalys taip pat priėmė daugiau kaip 1,1 mln. sprendimų, kuriais suteikta laikinoji apsauga asmenims iš Ukrainos, kur konfliktas nerimsta ir patiriamos pragaištingos Rusijos invazijos pasekmės. Pastebimas 2015–2016 m. ir 2022–2023 m. skirtumas yra tai, kad migracijos krizės metu daugiau prašymų buvo gauta iš kelių konkrečių šalių, o dabar prašytojų sulaukiama iš daugiau šalių, todėl apsaugos poreikiams veiksmingai įvertinti reikia įvairesnių gairių.

Suprantama, kad dėl tokio bendro apsaugos prašančių žmonių skaičiaus prieglobsčio ir priėmimo sistemos Europoje patyrė didžiulį spaudimą. Rasti apsaugos sprendimus padėjo politinė valia skirti papildomų išteklių ir sutelktos įvairių ES, nacionalinio ir vietos lygmens subjektų pastangos ir žinios. Skirtingai nei 2015–2016 m. laikotarpiu, pastarieji metai viešajame diskurse nebuvo įvardijami kaip „krizė“, nors tarptautinės ir laikinosios apsaugos reikėjo didesniai skaičiai žmonių. Tai rodo, kad, nepaisant įvairių nacionalinių prieglobsčio ir priėmimo sistemų veikimo trūkumų, Europos šalys padarė pažangą didindamos savo parengtumą ir geba efektyviau valdyti didelį apsaugos prašančių asmenų srautą.

Vis dėlto priėmimo sistemose spragų ir trūkumų buvo: tarptautinės organizacijos, nacionalinės žmogaus teisių institucijos, ombudsmenai ir pilietinės visuomenės organizacijos dažnai pranešdavo apie standartų neatitinkančias gyvenimo sąlygas, pagalbinių paslaugų neprieinamumą ir benamystę. Prieglobsčio institucijos taip pat pranešė, kad atvykstančių prašytojų sveikata vis blogesnė, tikėtina, dėl pavojingesnių kelionių į Europą. Norint metodiškai ir sistemingai reaguoti į tokius sveikatos poreikius reikia daugiau išteklių. Kadangi akivaizdu, kad spaudimas išliks ir ateinančiais metais, ES+ šalys turi atitinkamai planuoti ir investuoti, didindamos savo prašymų nagrinėjimo pajėgumus ir stiprindamos priėmimo sistemas, kad žmonėms, kuriems reikia pagalbos, būtų sudarytos orios priėmimo sąlygos.

ES+ šalims siekiant užtikrinti veiksmingą apsaugą ir šalinti įvardytus prieglobsčio ir priėmimo sistemų veikimo trūkumus, svarbų vaidmenį atliko teismai, aiškindami ES prieglobsčio *acquis* ir padėdami praktiškai įgyventinti BEPS. Tiek ESTT, tiek nacionalinės teisminės institucijos toliau vykdė nacionalinių teisės aktų, politikos ir praktikos priežiūrą įvairiose su BEPS susijusiose srityse, ypač daug dėmesio skirdamos veiksmingam patekimui į teritoriją, prieglobsčio procedūrai ir negrąžinimo principo taikymui, Dublino procedūrai, prašymų vertinimui, priėmimo sąlygoms (įskaitant specialių poreikių turintiems prašytojams taikomas apsaugos priemones) ir sulaikymui. Atsižvelgiant į vis didėjantį prašymų skaičių, tikimasi, kad pastangos perduoti tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą išorės subjektams nebus išbrauktos iš politinės darbotvarkės. Šiuo atžvilgiu labai svarbu, kad nacionaliniai teismai vykdytų priežiūrą, siekdami užtikrinti, kad prieglobsčio procedūros prašytojams būtų taikomos sąžiningai ir veiksmingai.

Kadangi antrojoje instancijoje susikaupė daug neišnagrinėtų bylų, tikimasi, kad teismai savo sprendimuose aiškiau apibrėš teisėtą praktiką ir taip padės vykdyti prieglobsčio politiką ES+ šalyse. Šiuo tikslu labai svarbu skirti reikiamus išteklius, siekiant skatinti nacionalinius teisėjus tobulinti profesinę kvalifikaciją ir kompetenciją prieglobsčio srityje. Taip pat labai svarbu, kad valdžios institucijos laikytųsi teismo sprendimų, stiprindamos pasitikėjimą BEPS ir užtikrindamos jos vientisumą.

Kaip ir ankstesniais metais, 2023 m. daug diskusijų kėlė klausimas, kaip valdyti sienas ir užtikrinti galimybę gauti apsaugą tiems, kuriems jos reikia. 2023 m. imtasi svarbių veiksmų siekiant suderinti integruotą Europos sienų valdymo sistemą, kad būtų galima veiksmingai kontroliuoti išorės sausumos ir jūrų sienas ir užtikrinti Šengeno erdvės veikimą. Tai buvo daroma užtikrinant sienų ir saugumo informacinių sistemų sujungimą ir sąveikumą, glaudesnę Europos agentūrų ir nacionalinių valdžios institucijų veiklos koordinavimą ir bendradarbiavimą su trečiosiomis šalimis. Be to, vienas svarbiausių integruoto Europos sienų valdymo komponentų, kaip 2023 m. pabrėžė Europos Komisija, yra visapusiškas pagrindinių teisių laikymasis. Vis dėlto ne kartą gauta pranešimų apie veiksmus, trukdančius į šalies teritoriją patekti asmenims, kuriems galėjo reikėti apsaugos. ES+ šalys turi sukurti ir tinkamai aprūpinti nepriklausomus mechanizmus žmogaus teisėms prie sienų stebėti, kaip numatyta ir Migracijos ir prieglobsčio pakte.

Be abejo, politinis susitarimas dėl pakto priėmimo ir tolesni praktiniai veiksmai buvo didelis BEPS raidos proveržis. Ilgus metus plėtojama BEPS visada skatino ES+ šalis tobulinti savo prieglobsčio ir priėmimo sistemas ir siekti vis aukštesnių apsaugos standartų. Paktu siekiama sukurti šiuolaikišką prieglobsčio sistemą, kuri iš tiesų būtų daugialypė ir suteikianti įvairių priemonių. Jo tikslas – padėti šalims spręsti praktinius migracijos keliamus sunkumus, kuriuos lemia daug skirtingų ir dažnai nenuspėjamų veiksnių. Kadangi neįmanoma atsižvelgti į visus galimus scenarijus, paktu siekiama stiprinti sprendimus ir išplėsti galimybių, kurias apima įvairios jo priemonės, spektrą.

Bendrų teisės aktų rengimas, nors ir svarbus, yra tik vienas žingsnis siekiant bendros prieglobsčio politikos ir suderintų apsaugos standartų. Lygiai taip pat labai svarbu, kad taisyklės būtų taikomos vienodai ir suderintai. Keli mėnesiai po pakto priėmimo bus įtemptas, tačiau konstruktyvus laikotarpis, kai šalys, vadovaujamos Europos Komisijos ir padedamos ES agentūrų, nustatys priemones, būtinas praktiniam pakto veikimui užtikrinti. Šiame procese ir kitose srityse EUAA ir toliau bus viena svarbiausių Europos prieglobsčio sistemos veikėjų ir teiks techninę, operatyvinę ir mokymo paramą ES+ šalims. Vykdydama išplėstus įgaliojimus ir glaudžiai bendradarbiaudama su šalimis agentūra stebės, kaip vykdomi ES prieglobsčio *acquis* teisiniai įsipareigojimai, siekdama užkirsti kelią būsiniams ir nustatyti esamus trūkumus ir padėti šalims juos šalinti.

2024 metų prieglobsčio padėties ataskaita. Santrauka

2024 m. prieglobsčio padėties ataskaitoje, kuri yra pagrindinis informacijos apie tarptautinę apsaugą Europoje šaltinis, išsamiai apžvelgiami svarbiausi prieglobsčio srities procesai 2023 m. Santraukoje apibendrinama pagrindinėje ataskaitoje pateikta informacija.

Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra (EUAA) apibendrina informaciją apie visus bendros Europos prieglobsčio sistemos aspektus. Šiuo tikslu ataskaitoje apžvelgiamos politikos, praktikos ir teisės aktų naujovės. Joje pristatomos prieglobsčio tendencijos, pagrindiniai 2023 m. ataskaitinių metų rodikliai, apžvelgiama Dublino sistema, pagal kurią nustatoma už bylą atsakinga valstybė narė, ir pateikiamas specialus skirsnis apie specialiųjų poreikių turinčius prašytojus, įskaitant nelydimus nepilnamečius. Pateikiama teismų sprendimų pavyzdžių, padedančių suprasti Europos ir nacionalinės teisės aktus ES prieglobsčio *acquis* kontekste.

2024 m. prieglobsčio padėties ataskaita parengta remiantis informacija, gauta iš įvairių šaltinių, įskaitant nacionalines valdžios institucijas, ES institucijas, tarptautines organizacijas, pilietinės visuomenės organizacijas ir akademinę bendruomenę, siekiant pateikti išsamų vaizdą ir atspindėti įvairias nuomones. Ši 2023 m. sausio 1 d.–gruodžio 31 d. laikotarpį aprėpianti ataskaita skirta naujausiems tarptautinės apsaugos srities įvykiams Europoje apžvelgti.